

ระเบียบกระทรวงมหาดไทย
ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการอนุญาตให้ทบวงการเมือง
ใช้ที่ดินของรัฐเพื่อประโยชน์ในราชการ
ตามประมวลกฎหมายที่ดิน

พ.ศ. ๒๕๔๑

โดยที่เป็นการสมควรปรับปรุงกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการเกี่ยวกับทบวงการเมืองขอใช้ประโยชน์ในที่ดินของรัฐ ตามประมวลกฎหมายที่ดินให้เหมาะสม รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยจึงออกระเบียบไว้ดังต่อไปนี้

ข้อ ๑ ระเบียบนี้เรียกว่า “ระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการอนุญาตให้ทบวงการเมืองใช้ที่ดินของรัฐเพื่อประโยชน์ในราชการตามประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ.๒๕๔๑”

ข้อ ๒ ระเบียบนี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันประกาศเป็นต้นไป

ข้อ ๓ ให้ยกเลิก

(๑) คำสั่งกระทรวงมหาดไทย ที่ ๔๗๒/๒๕๕๑ ลงวันที่ ๑๖ มิถุนายน ๒๕๕๑ เรื่องการจัดที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินขึ้นทะเบียนเป็นของทบวงการเมือง

(๒) หนังสือกระทรวงมหาดไทย ที่ มท ๐๖๐๗/ว ๒๒๕๕ ลงวันที่ ๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๒๕ เรื่อง ส่วนราชการขอใช้ที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน

(๓) หนังสือกระทรวงมหาดไทย ที่ มท ๐๗๑๒/ว ๓๗๐ ลงวันที่ ๑๕ มีนาคม ๒๕๓๒ เรื่อง ส่วนราชการขอใช้ที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน

(๔) หนังสือกระทรวงมหาดไทย ที่ มท ๐๗๑๒/ว ๖๘๕ ลงวันที่ ๒๔ เมษายน ๒๕๓๓ เรื่อง การขอใช้ ถอนสภาพที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกัน และจัดขึ้นทะเบียนในที่ดินของรัฐ

ข้อ ๔ ให้อธิบดีกรมที่ดินรักษาการและมีอำนาจตีความและวินิจฉัยปัญหา เกี่ยวกับการปฏิบัติตามระเบียบนี้

ข้อ ๕ ที่ดินที่ขอใช้ต้องเป็นที่ดินของรัฐ ได้แก่ ที่รกร้างว่างเปล่าซึ่งมิได้มีบุคคลใดมีสิทธิครอบครองโดยชอบด้วยกฎหมายหรือที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกัน

หมวด ๑

ผู้ขอและการยื่นคำขอ

ข้อ ๖ ผู้ขอใช้ที่ดินของรัฐต้องเป็นทบวงการเมืองตามประมวลกฎหมายที่ดิน ในกรณีที่ป็นรัฐวิสาหกิจให้ทบวงการเมืองซึ่งรัฐวิสาหกิจนั้นสังกัดอยู่เป็นผู้ขอใช้

ข้อ ๗ ให้ผู้ขอยื่นหนังสือต่อกรมที่ดินหรือจังหวัดที่ที่ดินนั้นตั้งอยู่ พร้อมเอกสารหลักฐานดังนี้

(๑) โครงการขอใช้ที่ดิน

(๒) เหตุผลความจำเป็นที่ขอใช้ และรายละเอียดของงบประมาณที่ได้รับอนุมัติ

(๓) แผนผังการใช้ที่ดิน

(๔) แผนที่ที่ดินตามหลักวิชาการแผนที่แสดงแนวเขตและเนื้อที่ของที่ดินที่ขอใช้ โดยระบุส่วนที่ขอใช้ให้ชัดเจนลงในแผนที่ที่ดินสาธารณประโยชน์ทั้งแปลงใช้มาตราส่วน ๑:๔,๐๐๐ หรือ ๑:๕๐,๐๐๐ หรือ ๑:๒๕๐,๐๐๐ ตามความเหมาะสม สำหรับมาตราส่วน ๑:๕๐,๐๐๐ หรือ ๑:๒๕๐,๐๐๐ ให้แสดงค่าพิกัดฉากระบบยูทีเอ็มและใช้แผนที่ของกรมแผนที่ทหารเป็นหลักดำเนินการ ในกรณีที่ที่ดินที่ขอใช้ได้มีการออกหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวงไปแล้ว ให้แสดงแนวเขตที่ดินขอใช้ลงในสำเนาแผนที่หนังสือสำคัญสำหรับที่หลวงให้ปรากฏด้วย

หมวด ๒

การสอบสวนข้อเท็จจริง

ข้อ ๘ เมื่อผู้ขอยื่นหนังสือตามข้อ ๗ แล้ว ให้ส่งเรื่องให้จังหวัดดำเนินการดังนี้

๑. กรณีที่ดินสาธารณสมบัติของแผ่นดินประเภทที่รกร้างว่างเปล่า

(๑) สอบสวนประวัติความเป็นมา ที่ตั้ง เขตและเนื้อที่ของที่ดินแปลงนั้น โดยละเอียดว่า เป็นที่ดินประเภทที่รกร้างว่างเปล่าหรือไม่ มีผู้ครอบครองทำประโยชน์หรือไม่ ในบริเวณใด เป็นการขอด้วยกฎหมายหรือไม่ พร้อมแสดงการครอบครอง (ถ้ามี) ไว้ในแผนที่ ตามข้อ ๗ (๔) ด้วย

(๒) ประสานงานไปยังผู้บังคับการจังหวัดทหารบก หรือหน่วยทหารที่รับผิดชอบ กรณีที่ไม่มีจังหวัดทหารบก ซึ่งที่ดินที่ตั้งอยู่เพื่อพิจารณาว่าจะขัดข้องทางด้านยุทธศาสตร์หรือไม่ อย่างไร

(๓) ประสานงานไปยังกรมพัฒนาที่ดินเพื่อตรวจสอบว่าที่ดินดังกล่าวอยู่ในเขตซึ่ง คณะกรรมการสำรวจจำแนกประเภทที่ดินประกาศเป็นเขตป่าไม้ถาวรหรือไม่ เพียงใด

(๔) ให้หน่วยงานที่มีหน้าที่ดูแลรักษาพื้นที่ให้ความเห็นเกี่ยวกับการขอใช้

(๕) ประสานงานสำนักการผังเมืองจังหวัด หรือหน่วยงานผังเมืองที่ รับผิดชอบพื้นที่เพื่อพิจารณาให้ความเห็นด้านผังเมือง

๒. กรณีที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกัน

(๑) สอบสวนประวัติความเป็นมาของที่ดินว่าได้สงวนหรือหวงห้ามไว้เมื่อใด ผู้ใด ประกาศสงวนหวงห้าม อาศัยบทกฎหมายใด มีหลักฐานอย่างไร ราษฎรได้ใช้ประโยชน์ร่วมกันอย่างไร ตั้งแต่เมื่อใด ปัจจุบันยังใช้ประโยชน์ร่วมกันหรือเลิกใช้แต่เมื่อใด เพราะเหตุใด ทั้งนี้โดยพิจารณา รายละเอียดสภาพที่ดินแต่ละประเภทดังนี้

(ก) ทางน้ำ หนอง บึง นั้นมีสภาพตื้นเขินหรือไม่ เพียงใด การตื้นเขินเกิดขึ้น ในลักษณะใด

(ข) ถนน ทางเดิน เกิดขึ้นอย่างไร เส้นทางเริ่มจากที่ใดถึงที่ใด ใช้ประโยชน์ กันอย่างไร

(ค) ที่ชายตลิ่ง ชายเลน หาดทรายนั้น ปกติน้ำท่วมถึงทุกปีหรือไม่ เป็น ระยะเวลาานเท่าใด ราษฎรได้ใช้ทางสัญจรหรือไม่ อย่างไร

(ง) ที่ดินที่ขอใช้ หากราษฎรยังใช้ประโยชน์ร่วมกันอยู่ ให้ผู้ขอจัดหา ที่ดินอื่นให้ราษฎรใช้ร่วมกันแทนเสียก่อน พร้อมทั้งชี้แจงให้ราษฎรที่ได้ใช้ประโยชน์ทราบว่า ที่ดินที่ ทางราชการจัดให้ใช้แทนมีสภาพอย่างไร อาณาเขตเนื้อที่เท่าใด อยู่ห่างไกลจากที่ดินสาธารณประโยชน์ แปลงเดิมเพียงใด

- (๒) ให้หน่วยงานที่มีหน้าที่ดูแลรักษาพื้นที่และราษฎรที่เคยใช้ประโยชน์ร่วมกัน ประชุมพิจารณาให้ความเห็นว่า จะขัดข้องในการขอใช้และถอนสภาพหรือไม่ อย่างไร
- (๓) ให้อำเภอและจังหวัดให้ความเห็นเกี่ยวกับการขอใช้และถอนสภาพ
- (๕) ประสานงานกับสำนักงานผังเมืองจังหวัดหรือหน่วยงานผังเมืองที่รับผิดชอบพื้นที่เพื่อพิจารณาให้ความเห็นด้านผังเมือง

หมวด ๓

การพิจารณาอนุมัติให้ใช้ที่ดินของรัฐ

ข้อ ๕ การอนุมัติในหลักการให้ใช้ไปก่อน ให้พิจารณาจากโครงการแผนผังการใช้ที่ดินและงบประมาณที่ได้รับตามข้อ ๓ ว่าวัตถุประสงค์ในการขอใช้ที่ดินเหมาะสมที่จะให้ใช้มากน้อยเพียงใด ให้พิจารณาจากสภาพที่ดินและจำนวนเนื้อที่ ตามบัญชีกำหนดจำนวนเนื้อที่ของที่ดินเพื่อให้ส่วนราชการใช้ประโยชน์ทำระเบียบนี้ หากทบวงกรมเมืองใดมีความจำเป็นต้องใช้ที่ดินเกินกว่าที่กำหนด หรือใช้ประโยชน์อย่างอื่นนอกเหนือจากที่ระบุไว้ในบัญชีทำระเบียบนี้ ให้จังหวัดแต่งตั้งคณะกรรมการประกอบด้วยปลัดจังหวัด หัวหน้าสำนักงานจังหวัด โยธาธิการจังหวัด ผังเมืองจังหวัด นายอำเภอท้องที่ของที่ดินที่ขอใช้ และเจ้าพนักงานที่ดินจังหวัด เพื่อร่วมตรวจสอบพิจารณาว่าสมควรให้ใช้มากน้อยเพียงใด แล้วเสนอเรื่องราวและเอกสารหลักฐาน

ให้กรมที่ดิน เสนอกระทรวงมหาดไทยพิจารณาโดยจะต้องอยู่ในหลักเกณฑ์อย่างหนึ่งอย่างใด ดังนี้

(๑) ที่รกร้างว่างเปล่าให้พิจารณาอนุมัติในหลักการให้ใช้ไปก่อนนำขึ้นทะเบียน ตามมาตรา ๘ ทวิ แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน สำหรับในบริเวณที่รัฐมนตรีประกาศหวงห้ามในราชกิจจานุเบกษา ตามมาตรา ๕ (๒) แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน อาจพิจารณาอนุมัติในหลักการให้ใช้ไปก่อนถอนการหวงห้ามก็ได้

(๒) ที่สาธารณสมบัติของแผ่นดินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกันจะต้องปรากฏข้อเท็จจริงในทางสอบสวนว่าที่ดินดังกล่าวอยู่ในเกณฑ์ที่จะถอนสภาพได้ตามมาตรา ๘ วรรคสอง (๑) แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน

ข้อ ๑๐ การขอใช้ที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน หากปรากฏว่าที่ดินที่ขอใช้ อยู่ในจังหวัดที่คณะรัฐมนตรีกำหนดให้เป็นเมืองหลัก และวัตถุประสงค์ในการขอใช้เพื่อเป็นที่ตั้ง หน่วยงานของรัฐที่เป็นหน่วยราชการระดับจังหวัดและระดับภาคหรือศูนย์ ทั้งนี้ไม่รวมกับการใช้ที่ดิน ของหน่วยราชการระดับท้องถิ่น สถานศึกษาต่าง ๆ ทุกระดับ สถานพยาบาล โรงพยาบาลของรัฐและ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคงให้ส่งเรื่องราวการขอใช้ที่ดินพร้อมเอกสารตามนัยข้อ ๙ ไปให้ สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม กระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม พิจารณา ให้ความเห็นเพื่อประกอบการพิจารณาของกระทรวงมหาดไทย

ข้อ ๑๑ เมื่อได้อนุมัติในหลักการให้ใช้ที่ดินตามข้อ 9 แล้วให้แจ้งผู้ขอและจังหวัด ท้องที่ทราบ

สำหรับที่รกร้างว่างเปล่าที่ได้อนุมัติในหลักการให้ใช้ไปก่อนให้ดำเนินการขึ้น ทะเบียนตามมาตรา ๘ ทวิ แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน ส่วนที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน สำหรับพลเมืองใช้ร่วมกัน ที่ได้รับอนุมัติในหลักการให้ใช้ไปก่อน ให้ดำเนินการถอนสภาพต่อไป

ข้อ ๑๒ ให้กรมที่ดินสอบถามกรมการปกครองเพื่อตรวจสอบความถูกต้องของที่ตั้ง ที่ดินและดำเนินการดังนี้

(๑) กรณีที่ดินที่ขอใช้เป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินประเภทพลเมืองใช้ร่วมกันให้ จัดทำเป็นพระราชกฤษฎีกาถอนสภาพที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินสำหรับพลเมืองใช้ ประโยชน์ร่วมกัน

(๒) กรณีที่ดินที่ขอใช้เป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินประเภทที่รกร้างว่างเปล่า ให้ จัดทำเป็นประกาศกระทรวงมหาดไทย เรื่อง การจัดขึ้นทะเบียนที่ดินของรัฐ เพื่อให้ทบวงการเมืองใช้ ประโยชน์ในราชการ เว้นแต่ที่ดินดังกล่าวมีการหวงห้ามตามมาตรา ๕ (๒) แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน ให้ถอนการหวงห้ามโดยทำเป็นประกาศกระทรวงมหาดไทย

ข้อ ๑๓ เมื่อได้มีพระราชกฤษฎีกาถอนสภาพที่ดิน หรือเมื่อได้มีการจัดขึ้นทะเบียน เพื่อให้ผู้ขอใช้ประโยชน์ในทางราชการ ให้ดำเนินการดังนี้

(๑) จังหวัดและกรมที่ดินทำทะเบียนการครอบครองที่ดินไว้เป็นหลักฐาน แยกประเภทตามแบบแนบท้ายระเบียบนี้ ถ้าได้มีการจัดทำทะเบียนดังกล่าวไว้ก่อนแล้ว ก็ให้ใช้ทะเบียน นั้นลงรายการต่อไป

(๒) จังหวัดปิดประกาศการถอนสภาพที่ดินเพื่อให้ทบวงการเมืองใช้ประโยชน์ใน ราชการหรือขึ้นทะเบียนเป็นของทบวงการเมืองนั้น ณ ที่ว่าการอำเภอ หรือที่ว่าการกิ่งอำเภอ และศาลา กลางจังหวัด

(๓) ที่ดินที่ถอนสภาพหรือนำขึ้นทะเบียนแล้ว ถ้าอยู่ในบริเวณที่มีระวางแผนที่หรือระวางแผนที่รูปถ่ายทางอากาศ หรือระวางรูปถ่ายทางอากาศ ให้นำรูปแผนที่ลงในระวางดังกล่าว

(๔) ให้ผู้มีหน้าที่ดูแลรักษาจัดการจำหน่ายทะเบียนที่ดินสาธารณประโยชน์ทุกแห่ง และกินหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวง (ถ้ามี) ให้แก่สำนักงานที่ดินจังหวัด เพื่อดำเนินการดังนี้

ก. ในกรณีมีทะเบียนที่สาธารณประโยชน์ให้หมายเหตุในทะเบียนว่าได้ถอนสภาพทั้งแปลง

ข. กรณีมีหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวงและมีพระราชกฤษฎีกาถอนสภาพแล้วทั้งแปลงเป็นการเปลี่ยนประเภทการใช้ที่ดิน ให้จังหวัดแจ้งทบวงการเมืองผู้ใช้ประโยชน์ในที่ดินประสานงานกับธนารักษ์จังหวัด ขอเปลี่ยนหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวงใหม่ เพื่อให้ตรงกับประเภทของที่ดิน และให้ออกหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวงให้ใหม่ได้ โดยปฏิบัติตามระเบียบกรมที่ดินว่าด้วยการออกหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวง พ.ศ.๒๕๑๗

ค. กรณีมีหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวง และได้มีพระราชกฤษฎีกาถอนสภาพแล้วบางส่วนการแก้ไขหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวงให้ปฏิบัติตามระเบียบกรมที่ดินว่าด้วยการเพิกถอนหรือแก้ไขหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวง พ.ศ.๒๕๒๕ โดยอนุโลม

(๕) ให้กรมที่ดินแจ้งผู้ขอ จังหวัดและกรมธนารักษ์ทราบ

ข้อ ๑๔ ค่าใช้จ่ายต่าง ๆ อันเนื่องจากการดำเนินการตามระเบียบนี้ให้เบิกจ่ายจากทบวงการเมืองผู้ขอใช้ตามกฎหมายกระทรวงออกตามความในพระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ. ๒๔๗๕

ข้อ ๑๕ บรรดาค่าขอที่กระทรวงมหาดไทยได้รับก่อนประกาศใช้ระเบียบนี้ และอยู่ในระหว่างการพิจารณาให้ถือปฏิบัติตามระเบียบนี้

ประกาศ ณ วันที่ ๑๒ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๔๑

(ลงชื่อ) วัฒนา อัสวเหม

(นายวัฒนา อัสวเหม)

รัฐมนตรีช่วยว่าการฯ ปฏิบัติราชการแทน

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย